

A TANTÁRGY NEVE		Néprajz, népi építészet			
A MODUL SZÁMA, NEVE:		2356-06 Figyelemmel kíséri és értékeli az idegenforgalom sokoldalú rendszerét			
TANTÁRGYFELELŐS:		Dr. Dobány Zoltán, főiskolai docens			
AZ OKTATÁS TECHNIKAI INFORMÁCIÓI		<i>Tagozat:</i>	nappali	<i>Félév:</i>	3.
		<i>Heti óraszám (előadás + gyakorlat):</i>		2+0	
<i>Kód:</i>	ID 2573	<i>Ellenőrzés módja:</i>	Kollokvium	<i>Kreditpont:</i>	2

A TANTÁRGY ÁLTALÁNOS CÉLJA ÉS SPECIFIKUS CÉLKITŰZÉSEI

A falusi turizmus szakembernek ismernie kell azt a közeget, ahol a turizmust szervezi. A falvak életmódjának megismertetése a művelődéstörténet és néprajztudomány ismeretanyagából történik, kiemelten a tárgyi néprajz, a népművészet, a szellemi néprajz és a népi építészet területein. A Néprajz, népi építészet tantárgy célja, a kulturális értékek, a falvak életmódjának bemutatása, a falu épített környezetének és településszerkezetének vázolása. A tárgy révén a hallgatók megismerhetik leendő munkaterületük múltját, az ott élt és élő emberek szellemiségét, hagyományait, használati eszközeit és lakóépületeit, az egyes tájegységek sajátos településrendjét.

A TANTÁRGY TARTALMA

1. A néprajztudomány alapfogalmai, kutatási területei és módszerei:

Felfedezők, kutatók a történelemben. Kutatástörténet. Tudománnyá válás. Társtudományok, tudományok határterületei. Szellemi néprajz vagy folklór. Társadalmi néprajz. Társadalomnéprajz. A kulturális antropológia és a néprajztudomány kapcsolata.

2. A Kárpát-medence etnikai térképe, magyar néprajzi tájai:

A magyar anyanyelvűek elterjedése. Nemzetiségek. Néprajzi csoportok. Etnokulturális csoportok. Tájai csoportok.

3. Magyar településformák, telkek és építményeik:

Szórványtelepülések (alföldi, hegyi, szőlőhegyi tanyák). Átmeneti települések (szer, szeg, tanya). Falvak (halmazfalu, szalagtelkes falu, sakktábla alaprajzú település). Alföldi kertés városok, megosztott települések. A falu felosztása, belső rendje. Gazdatelkek, paraszttelkek, zsellértelkek stb. Telek formája, beépítése (szalagtelkek, keresztcsűrös hármasszertelkes szalagtelkek).

4. A magyar népművészet:

Eredete, korszakai. Megjelenési formái, lehetőségei.

5. Népi építészetünk:

Történeti korszakok. Építőanyagok. Építési technikák (fal, padló, földem tetőzet). A falusi házak nagytáji típusai. Lakó, gazdasági és közösségi épületek. Fűtési és füstelvezetési rendszerek. Esztétikum a népi építészetben (kapcsolat a magas-művészeti stílusokkal).

6. A falusi ház, lakótér és annak tárgyi világa. Lakáskultúra:

A nomádok lakóterei. Kerek alaprajzú épületek. Férfi-női térfél. A letelepedés hatása. A szögletes alaprajzú épületek berendezése. A bútorok fajtái, készítésük technikái. Kultikus tér, munkatér.

7. Életmód. Közösség és egyéniség:

A házban. A házon kívül. A mindennapok rendje. A család meghatározása. Kötelezettségek. Rokoni kapcsolatok.

8. *A közösség ritkán látott tagjai:*

Pásztorélet. Betyárellet. Boszorkányság. Gyűjtögetés, halászat, vadászat, méhészet. Eszközök. Módszerek, technikák.

9. *Földművelés, állattartás néprajzi vonatkozásai, táplálkozáskultúra:*

Erdő, rét, szántóföld, kert, gyümölcsös. Régi magyar állatfajták, fajtaváltás, haszon, hiedelem. Ételválaszték alakulása. Táji tagolódás. Mindennapi étkezés. Ünnepi étkezés.

10. *Kézműves mesterségek és technikák I.:*

Molnárság, pékmesterség. Gyertyamártó. Szappanfőző. Fémművesség (kovács, lakatos). Az üveg megjelenés, ablakos-tót. Az üveg a paraszti kultúrában, az üvegedények.

11. *Kézműves mesterségek és technikák II.:*

A bőr feldolgozása. A gyapjú feldolgozása (a fonás és a szövés alapanyagai, technikái, termékei). Kender- és lenmunkák. A kékfestés. A csipke, a hímzés.

12. *Kézműves mesterségek és technikák III.:*

Fafeldolgozás. A fafaragás motívumai. A népi fazekasság, agyaglelőhelyek és fazekas központok. Népi cserépedények használat szerinti típusai, készítésük, díszítményeik, kereskedelmük. A keménycserép. A mézesbábosság. Kosárfonás (vessző, gyékény, szalma). A hímestojás.

13. *Vásározás, közlekedés, szállítás:*

Vásártartó helyek. A vásár „szereplői”. Vásári élet. Személy, teherhordás. Szárazföldi technikák. Vízi eszközök.

14. *A népviselet, néphit:*

Alapanyagok és öltözeztípusok. Viseletcsoportok, táji tagolódás. Tájékoztató szerep (társadalmi réteg, rang, kor). A pogány hit öröksége. Népi vallásosság, vallási hiedelmek.

15. *Népszokások, népzene, néptánc:*

A jeles napok szokásai. Ünnepek szokásai. Az élet nagy fordulóihoz, családi eseményekhez kötődő szokások. Egyedi esetek. Népi hangszerek. A népdalok szimbolikája, népi éneklési és zenélési technikák. Táji típusok. Korszakok.

KÖTELEZŐ ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

Platthy Gy. – Rónai B. (1978): Népművészet. Budapest.

Domanovszky Gy. (1981): A magyar nép díszítőművészete I-II. Budapest.

Domanovszky Gy. (1933-1937): A magyar néprajz története. Budapest.

Györffy I. (1943): Magyar falu magyar ház. Budapest.

Novák L. (1986): Településnéprajz. – Nagykőrös.

Den Hollander, A. N. J. (1980): Az Alföld települései és lakói. Budapest.

Bátky Zs. - Györffy I. - Visky K. (1933-37): A magyarság néprajza I-IV. Budapest.

Csilléry K. (1972): A magyar nép bútorai. Budapest.

Csilléry K. (1982): A magyar népi lakáskultúra kialakulásának kezdetei. Budapest.

Dömötör T. (1981): A magyar nép hiedelemvilága.

Dömötör T. (1983): Magyar népszokások. Budapest.

Kresz M. (1991): Magyar fazekasművészet. Budapest.

Fél E. - Hofer T. - K. Csilléry K. (1969): A magyar népművészet. Budapest.

Gáborján A. (1969): A magyar népviseletek. Budapest.

Manga J. (1960): Magyar népdalok, népi hangszerek. Budapest.